

ΤΑΞΗ: 3^η ΤΑΞΗ ΕΠΑ.Λ.**ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ/ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ****Ημερομηνία: Σάββατο 4 Ιανουαρίου 2020****Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες****ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ****A. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ****1^η Δραστηριότητα**

A1.¹ Στο απόσπασμα αναφέρεται η σημασία των άγραφων νόμων στη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος. Με αφορμή ένα παράδειγμα από την άτυπη τήρηση κανόνων σε έναν αγώνα μπάσκετ, οι συγγραφείς παρουσιάζουν τον κρίσιμο ρόλο των άγραφων κανόνων στην πολιτική. Εστιάζοντας στη δημοκρατία και τους θεσμούς της ισχυρίζονται πως οι νόμοι συνυπάρχουν με άτυπους εθιμικούς κανόνες, που προστατεύουν την πολιτική διαδικασία από παρεκτροπές. Ακόμη, διασαφηνίζουν πως ο άτυπος αυτός κώδικας είναι κοινά αποδεκτός και σεβαστός. Μάλιστα, η τήρησή του γίνεται αυθόρμητα και ασυναίσθητα, για να λειτουργεί το σύστημα αποτελεσματικότερα, ενώ, αντιθέτως, σε περίπτωση παράβασής του από πολιτικό, η κοινωνία τον αποδοκιμάζει.

(Λέξεις 98)

¹ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ 2ου ΚΥΚΛΟΥ των Κ. Αγγελάκου, Χρ. Δελή, Ζ. Κατσιαμπούρα και Πολ. Μπίστα, έκδοση 2000, σελ. 54-56.

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Β΄ ΕΠΑ.Λ. των Κ. Αγγελάκου, Χρ. Δελή, Κατσαρού Ελ., Κωνσταντινίδη Κ., Μπαλιάμη-Στεφανάκου Δ., σελ. 71-72.

A2.² Το μέσο πειθούς που επιβεβαιώνει ότι στην τέταρτη (4η) παράγραφο του κειμένου χρησιμοποιείται ως τρόπος πειθούς η επίκληση στη λογική είναι το επιχείρημα. Οι συγγραφείς υποστηρίζουν την άποψη ότι η τήρηση των άγραφων κανόνων γίνεται απρόσκοπτα και απαρατήρητα, χρησιμοποιώντας τον αιτιολογημένο ορθολογικό συλλογισμό «επειδή ακριβώς αυτοί οι κανόνες είναι άγραφοι, είναι, κατά κάποιον τρόπο, και αόρατοι». [Επιχείρημα: θέση: «... κατά κάποιον τρόπο, και αόρατοι.»/ Αιτιολόγηση: «επειδή ακριβώς αυτοί οι κανόνες είναι άγραφοι, είναι, κατά κάποιον τρόπο, και αόρατοι.»³] Οι συντάκτες καταφεύγουν στη λογική, για να αποδείξουν την ορθότητα της άποψής τους και να πεισθεί λογικά ο δέκτης/αναγνώστης για αυτήν και την αξία της.

Εναλλακτικά: μέσο πειθούς που εξυπηρετεί την επίκληση στη λογική χρησιμοποιείται το τεκμήριο- παράδειγμα στο χωρίο: «... όπως συμβαίνει και με το οξυγόνο ή το νερό, καταλαβαίνουμε καλά την αξία τους όταν «λείψουν»...». Με αυτό οι συντάκτες τεκμηριώνουν ότι η τήρηση των κανόνων είναι απαραίτητη, ακόμη κι αν δεν το συνειδητοποιούμε παρά μόνο όταν τους χάσουμε. Έτσι, προσδίδεται αξιοπιστία κι αληθοφάνεια ενισχύοντας την αποδεικτική ισχύ του επιχειρήματος.

2^η Δραστηριότητα

A3.⁴ Ένας από τους τρόπους ανάπτυξης της δεύτερης (2^{ης}) παραγράφου του κειμένου («Όπως σε μια οικογένεια,... τι επιτρέπεται και τι όχι.») είναι:

² ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ 2ου ΚΥΚΛΟΥ των Κ. Αγγελάκου, Χρ. Δελή, Ζ. Κατσιαμπούρα και Πολ. Μπίστα, έκδοση 2000, σελ. 39-40.

³ Η ανάλυση του επιχειρήματος δεν ζητείται από τους μαθητές. Παρατίθεται για αξιοποίηση στο πλαίσιο της διδασκαλίας.

⁴ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ 2ου ΚΥΚΛΟΥ των Κ. Αγγελάκου, Χρ. Δελή, Ζ. Κατσιαμπούρα και Πολ. Μπίστα, έκδοση 2000, σελ. 22-24.

- **Παραδείγματα.** Οι συγγραφείς θέλοντας να διευκρινίσουν και να ενισχύσουν την άποψη που διατυπώνουν στη θεματική περίοδο (για τη σημασία της τήρησης άγραφων κανόνων και στην πολιτική), χρησιμοποιούν παραδείγματα από την καθημερινή ζωή, δηλαδή την τήρηση κανόνων σε μια οικογένεια, σε μια επιχείρηση ή ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα, σε έναν αγώνα μπάσκετ παιδιών, στο NBA ή στην Ευρωλίγκα.

Ενδεικτικές λέξεις/φράσεις: Όπως, «ένα τόσο καθημερινό παράδειγμα...»

Χωρία: «Όπως σε μια οικογένεια, σε μια επιχείρηση ή ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα» / «ένα τόσο καθημερινό παράδειγμα όσο αυτό των παιδιών και των εφήβων που παίζουν μπάσκετ σε μια παιδική χαρά»

Εναλλακτικές απαντήσεις:

- **Αναλογία.** Οι συγγραφείς χρησιμοποιούν τον τρόπο αυτό για να διασαφηνίσουν πόσο σημαντικός είναι ο ρόλος των άγραφων κανόνων στην πολιτική, όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν στη θεματική περίοδο, παρομοιάζοντας τους πολίτες με τα παιδιά-παίκτες ενός αγώνα μπάσκετ ή του NBA και της Ευρωλίγκα, αλλά και τον διαιτητή με τα ελεγκτικά όργανα του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Ενδεικτική λέξη: «όπως... έτσι και...»

Χωρίο: «Όπως σε μια οικογένεια, σε μια επιχείρηση ή ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα έτσι και στην πολιτική ο ρόλος των άγραφων κανόνων είναι εξαιρετικά σημαντικός» / «όπως συμβαίνει στο NBA ή στην Ευρωλίγκα. Ούτε, άλλωστε, υπάρχει διαιτητής, ο οποίος να εφαρμόσει τους κανόνες».

A4.⁵ Τίτλος: Ο ρόλος των άγραφων κανόνων στη δημοκρατία

⁵ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ 2ου ΚΥΚΛΟΥ των Κ. Αγγελάκου, Χρ. Δελή, Ζ. Κατσιαμπούρα και Πολ. Μπίστα, έκδοση 2000, σελ. 53 (προσέγγιση γλώσσας κειμένου, ασκ.2.)

Α5.⁶

1. καλά σχεδιασμένο σύνταγμα
2. να βασίσουμε/στηρίξουμε στο σύνταγμα και μόνο τις ελπίδες μας
3. να χειροτερεύσει η πολιτική κατάσταση
4. να ξεπεράσει κάποια όρια
5. θέμα καλής διάθεσης/θέλησης

3^η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Α6.⁷ [Κειμενικό είδος: Φιλική επιστολή. Απαιτείται προσδιορισμός τόπου και ημερομηνία, προσφώνηση, αποφώνηση, ύφος οικείο.]

Αθήνα, 11/12/2019

Αγαπητέ μου φίλε,

Ενδεικτικός πρόλογος

Παρακολουθώντας τις απόψεις που εξέφρασες στο πλαίσιο της συζήτησής μας στην τάξη σχετικά με το δεδομένο της αντίδρασης των νέων, όταν έρχονται αντιμέτωποι με τον αυταρχισμό της πολιτικής εξουσίας, προβληματίστηκα ιδιαίτερα. Πράγματι, ένα μεγάλο μέρος των νέων σήμερα, επιθυμώντας να εκφράσει την αντίδρασή του στη δράση της πολιτικής εξουσίας και των

⁶ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Α΄ ΕΠΑΛ των Κ. Αγγελάκου, Αργυροπούλου Χρ., Καραβέλη Α., Ραυτοπούλου Μ., σελ. 97.

⁷ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ 2ου ΚΥΚΛΟΥ των Κ. Αγγελάκου, Χρ. Δελή, Ζ. Κατσιαμπούρα και Πολ. Μπίστα, έκδοση 2000, σελ. 50-52.

σκληρών πρακτικών της, οδηγείται σε φαινόμενα που ενδεχομένως πλήττουν περαιτέρω τη δημοκρατική φυσιογνωμία της κοινωνίας μας. Στην πραγματικότητα, όμως, εμείς, οι νέοι, οφείλουμε περισσότερο από τον καθένα να υιοθετήσουμε υγιή πολιτική στάση.

Α' ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ

- Οι νέοι απογοητεύονται από τις πρακτικές της πολιτικής εξουσίας με αποτέλεσμα να κλονίζεται η εμπιστοσύνη τους στους κρατικούς θεσμούς. Χάνουν κάθε ίχνος σεβασμού προς την πολιτική ζωή της χώρας, αφορίζοντας οτιδήποτε σχετίζεται με αυτή.
- Αισθάνονται το κοινωνικό περιβάλλον εχθρικό, γι' αυτό οδηγούνται σε αντικοινωνικές συμπεριφορές. Έτσι, στην προσπάθειά τους να επιβάλουν τη δικαιοσύνη δρουν εκδικητικά.
- Προωθείται η στείρα αμφισβήτηση ως στάση ζωής με παρεπόμενο τα φαινόμενα άκριτης αντιδραστικότητας προς κάθε μορφή εξουσίας, και χωρίς να ασκείται γόνιμη κι ωφέλιμη κριτική. Συνεπώς, υπονομεύουν τη λειτουργία των κρατικών θεσμών παρανομώντας (αγνοούν επιδεικτικά τους νόμους, π.χ. ΚΟΚ...)
- Οι νέοι έτσι επιδίδονται σε μορφές παραβατικής συμπεριφοράς, όπως η άσκηση βίας και ο βανδαλισμός της δημόσιας και ιδιωτικής περιουσίας, θεωρώντας πως αντιτίθενται έμπρακτα στον αυταρχισμό της Πολιτείας.
- Καλλιεργείται η οργή και συνακόλουθα ο φανατισμός των νέων και διευκολύνεται το έργο επιτηδίων οι οποίοι, εκμεταλλευόμενοι την ευάλωτη ψυχολογία και την έλλειψη κριτική ικανότητας των νέων, επιδιώκουν τη χειραγώγησή τους με σκοπό την εξυπηρέτηση πολιτικών συμφερόντων υιοθετώντας ακραίες αντιλήψεις.
- Αρκετοί όμως είναι κι εκείνοι οι νέοι οι οποίοι αντιδρούν παθητικά στα φαινόμενα πολιτικού αυταρχισμού. Οδηγούνται στην πολιτική αδιαφορία

μετασηματίζοντας το αδιάφορο της νεανικής τους ηλικίας σε αποστασιοποίηση από το κοινωνικό γίνεσθαι.

Β' ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ

Σε κάθε περίπτωση οι συμπεριφορές αυτές αποτελούν τροχοπέδη για την οργανική ένταξη των νέων στην κοινωνία, στοιχείο που αναδεικνύει την αναγκαιότητα της υιοθέτησης υγιούς πολιτικής στάσης από την πλευρά τους. Στο πλαίσιο αυτό οι νέοι οφείλουν:

- Να επιδιώκουν την πολύπλευρη ενημέρωσή τους σχετικά με τα γεγονότα της επικαιρότητας, προκειμένου να σχηματίζουν όσο το δυνατόν πιο αντικειμενική άποψη για αυτά.
- Να συμμετέχουν σε συζητήσεις επιδιώκοντας να ακούσουν την αντίθετη άποψη για τη σφαιρική προσέγγιση της πραγματικότητας, ώστε να αποφεύγουν τον φανατισμό, τον δογματισμό και τη μισαλλοδοξία.
- Να επιδεικνύουν τον απαιτούμενο σεβασμό στους θεσμούς και να συμμορφώνονται με τους υπάρχοντες νόμους για τη διατήρηση της κοινωνικής ευταξίας.
- Να συμμετέχουν στις δημοκρατικές διαδικασίες ενεργά εκπληρώνοντας τις υποχρεώσεις που προκύπτουν από την ιδιότητά τους ως πολίτες με τη συνειδητή και υπεύθυνη άσκηση του εκλογικού δικαιώματος.
- Να ασκούν γόνιμη κριτική στην πολιτική ηγεσία και τις αποφάσεις που λαμβάνει, είτε αναγνωρίζοντας και επικροτώντας τις, όταν συμβαδίζουν με τα δημοκρατικά ιδεώδη, είτε αντιδρώντας με σύνεση, όταν αυτές προσβάλλουν θεμελιώδεις αρχές και αξίες υπονομεύοντας τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Ενδεικτικός επίλογος

Διαρκώς σκέφτομαι ότι οι νέοι στο παρελθόν συνέβαλαν καθοριστικά στη διαμόρφωση της πολιτικής πραγματικότητας στη χώρα μας αγωνιζόμενοι ενάντια

στην καταπάτηση των ελευθεριών και των δικαιωμάτων τους. Θεωρώ, λοιπόν, πως είναι απαραίτητο να προσπαθήσουμε να διοχετεύσουμε όλη μας τη μαχητικότητα στην προσπάθεια ενίσχυσης της δημοκρατίας με γόνιμο και εποικοδομητικό τρόπο, δείχνοντας τη σωστή κατεύθυνση σε όσους παρεκκλίνουν από αυτή. Θα ήθελα πολύ να μάθω τις σκέψεις σου σχετικά με όσα σου έγραψα σε μία επόμενη επιστολή σου.

Φιλικά

Ο συμμαθητής/ η συμμαθήτριά σου

B. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1^η Δραστηριότητα

B1.

1. Σωστό («Κανένας όμως δεν ήξερε... προκαλούσε μια αίσθηση ματαιότητας.»)
2. Σωστό («Συνέχισαν να... γεννούν παιδιά.»)
3. Λάθος («Εσφιξαν οι παρέες... να κάνουμε.»)
4. Λάθος («Αλλά αντί... σε περιπέτειες.»)
5. Λάθος («Στο νεκροταφείο... στην πόλη.»)⁸

B2.⁹ Η πολιτική κατάσταση που περιγράφεται είναι η επταετής δικτατορία (1967-1974) που επέφερε ανασφάλεια και καχυποψία («Εκείνα τα χρόνια πέρασαν μέσα στην καχυποψία...»). Από τους αγωνιώδεις προβληματισμούς της αφηγήτριας για τη διάρκεια και τη σκληρότητα του καθεστώτος φαίνεται πως τα «χρόνια της μαύρης απελπισίας» επιδείνωσαν την ζωή των ανθρώπων («Αλλά αντί να νιώθουν ευτυχείς και ζέγνοιαστοι είχαν την ανησυχία μήπως

⁸ Τα χωρία δίνονται προς τεκμηρίωση της απάντησης. Δεν απαιτείται παράθεσή τους από τους μαθητές.

⁹ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Β΄ ΕΠΑ.Λ. των Κ. Αγγελάκου, Χρ. Δελή, Κατσαρού Ελ., Κωνσταντινίδη Κ., Μπαλιάμη- Στεφανάκου Δ., σελ. 34.

μπλέξουμε θελημένα ή αθέλητα σε περιπέτειες.)). Άλλοι βιώνοντας μια αίσθηση μταιιότητας έφυγαν από τη χώρα («Πολλοί σκέφτηκαν να φύγουν από τη χώρα και μερικοί τα κατάφεραν κιάλας.») ενώ άλλοι συνέχισαν την καθημερινή ρουτίνα στην Ελλάδα («Οι περισσότεροι πάντως έμειναν εδώ. Συνέχιζαν να δουλεύουν, να ερωτεύονται, να παντρεύονται, να γεννούν παιδιά.)). Οπωσδήποτε, η ζωή ήταν διαφορετική («Μόνο που ήταν διαφορετική.»)· χωρίς να λείπουν οι διαμαρτυρίες για την ελευθερία από πνευματικούς αλλά και προβληματισμένους ανθρώπους («Οι στίχοι του Σεφέρη, που το 69' αντιτάχθηκε στο καθεστώς και το κατήγγειλε ως αντίθετο στα ιδανικά της ελευθερίας και της δημοκρατίας, ...»).¹⁰

(75 λέξεις)

2^η Δραστηριότητα

B3.

Χωρίο αφήγησης¹¹:

- «Όταν μάθαμε ότι το γειτονόπουλό μας, ο Διομήδης Κομνηνός, που έμενε στην οδό Έκτορος απέναντι από την Αφροδίτη, ήταν ανάμεσα στους νεκρούς του Πολυτεχνείου παγώσαμε. Τον ξέραμε από παιδάκι. Αποφασίσαμε με τη μάνα μου και την Αφροδίτη, που συνδεόταν πιο στενά, να πάμε στην κηδεία του.» (Το συγκεκριμένο απόσπασμα επιλέγεται με κριτήριο την εξιστόρηση, η οποία συνιστά κύριο χαρακτηριστικό της αφήγησης).

¹⁰ Στις λέξεις δεν καταμετρούνται οι παραπομπές που παρατίθενται παρενθετικά για ενίσχυση.

¹¹ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ 2ου ΚΥΚΛΟΥ των Κ. Αγγελάκου, Χρ. Δελή, Ζ. Κατσιαμπούρα και Πολ. Μπίστα, έκδοση 2000, σελ. 80.

Χωρίο περιγραφής¹²:

- «...από τις εκπομπές του BBC ή της Ντόιτσε Βέλε, που ακούγαμε παράνομα, σιγανά και με κλειστά πατζούρια.». (Το συγκεκριμένο απόσπασμα επιλέγεται με κριτήριο τη φωτογραφική σύλληψη, η οποία συνιστά κύριο χαρακτηριστικό της περιγραφής).¹³

B4.¹⁴ Ομοδιηγητικός αφηγητής εντοπίζεται, όταν ένα από τα πρόσωπα της αφήγησης συμμετέχει στην ιστορία ως βασικός ήρωας ή ως παρατηρητής και αφηγείται την ιστορία του. Η χρήση του πρώτου προσώπου και αυτοβιογραφικών στοιχείων στο απόσπασμα αποδεικνύουν ότι η συγγραφέας χρησιμοποιεί αυτόν τον τύπο αφηγητή. Χαρακτηριστικά χωρία είναι: «Θα περνούσαμε όλη μας τη ζωή έτσι. Αυτό μας προκαλούσε μία αίσθηση ματαιότητας...», «Αποφασίσαμε με τη μάνα μου», «Πήρα και το γιο μου μαζί». Η επιλογή του ομοδιηγητικού αφηγητή από την Ευγενία Φακίνου προσφέρει αμεσότητα, ζωντάνια και παραστατικότητα στον λόγο. Ο εξομολογητικός τόνος και η άμεση εμπειρία του προσώπου από τα δύσκολα χρόνια της δικτατορίας ωθούν τον αναγνώστη-αποδέκτη να νιώθει εμπιστοσύνη, οικειότητα και κατανόηση συμπάσχοντας με την αφηγήτρια.

¹² ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Α' ΕΠΑΛ των Κ. Αγγελάκου, Αργυροπούλου Χρ., Καραβέλη Α., Ραυτοπούλου Μ., σελ. 109.

¹³ Τα χωρία παρατίθενται ενδεικτικά. Οι μαθητές θα μπορούσαν να αναζητήσουν και να εντοπίσουν διαφορετικά σημεία.

¹⁴ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ 2ου ΚΥΚΛΟΥ των Κ. Αγγελάκου, Χρ. Δελή, Ζ. Κατσιαμπούρα και Πολ. Μπίστα, έκδοση 2000, σελ. 80.

B5.¹⁵

1. κυριολεκτικά
2. κυριολεκτικά
3. μεταφορικά
4. μεταφορικά
5. μεταφορικά

3^η Δραστηριότητα

B6.¹⁶ Ενώ δημοφιλείς προσωπικότητες εγκατέλειπαν τη χώρα, προκειμένου να διατρανώσουν την αντίθεσή τους στο δικτατορικό καθεστώς, οι περισσότεροι Έλληνες παρέμειναν στα σπίτια τους. Μάλιστα, συνέχιζαν την ζωή τους, γεγονός που σε κάποιες περιπτώσεις συνιστούσε πράξη αντίστασης. Αναντίρρητα, η στάση τους προκαλεί σεβασμό και συγκίνηση, ακόμη κι αν στην πραγματικότητα κάποιοι δεν είχαν άλλη επιλογή. Η επιμονή ορισμένων να ζήσουν φυσιολογικά κι άλλων να συμμετέχουν στον αντιδικτατορικό αγώνα ενισχύει την ελπίδα για το μέλλον. Άλλωστε, διαχρονικά αποδεικνύεται ότι, όταν οι Έλληνες κινητοποιούνται και διεκδικούν τα έννομα δικαιώματά τους, το αίσθημα της αισιοδοξίας είναι δικαιολογημένο. Γι' αυτό θα παρέμενα στη χώρα. Θεωρώ, μάλιστα, ότι η φυγή συνιστά πράξη ανανδρίας, ενώ ο πολίτης που διαπνέεται από δημοκρατικές αξίες και ιδανικά έχει χρέος να διαφυλάξει το πολίτευμα. Καταλήγοντας, είναι βέβαιο ότι στην παραμονή μου στην Ελλάδα θα συντελούσε η ανησυχία για την τύχη της οικογένειάς μου όπως κι η αγωνία για την πορεία του έθνους.

(150 λέξεις)

¹⁵ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Α΄ ΕΠΑΛ των Κ. Αγγελάκου, Αργυροπούλου Χρ., Καραβέλη Α., Ραυτοπούλου Μ., σελ. 47, 86.

¹⁶ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Β΄ ΕΠΑ.Λ. των Κ. Αγγελάκου, Χρ. Δελή, Κατσαρού Ελ., Κωνσταντινίδη Κ., Μπαλιάμη-Στεφανάκου Δ., σελ. 80.